

Eksamen PSYC3220 – Høsten 2025

Du skal svare på en oppgave i del A og en oppgave i del B.

Oppgaven i del A teller 2/3 i sensuren, mens oppgaven i del B teller 1/3.

Begge oppgavene må være bestått for å bestå eksamen.

Del A: Velg **en** av følgende to alternativer:

Alternativ 1:

Hva vet vi om stabilitet og endring i personlighetstrekk i voksen alder? Drøft hvordan følgende prinsipper for personlighetsutvikling henger sammen med det vi vet om stabilitet og endring i personlighetstrekk i voksen alder: Prinsippet om kumulativ kontinuitet, modningsprinsippet, prinsippet om sosial investering og nisje-valgprinsippet. Forklar hvordan nisjevalgprinsippet kan bidra til å forstå stabilitet i personlighetstrekk over tid.

Alternativ 2:

John er 45 år gammel. Han er omgjengelig og vennlig mot alle han møter, men har få nære venner og har aldri hatt samboer eller ektefelle. Han sier han savner å ha nære venner eller en kjæreste å dele livet sitt med. Han synes han er alt for mye alene og liker egentlig å være sammen med andre, men han blir fort overveldet av å føle at han dummer seg ut eller ikke er god nok når han er sammen med folk han ikke kjenner så godt.

John er utdannet lærer, men han har kun jobbet som det i ett år. Han følte det ble for mange forventninger fra foreldre han ikke kunne leve opp til, og han syntes ikke han klarte å ta ledelsen i klasserommet slik han burde. Etter dette første året, ble han langtidssykemeldt for depresjon, og han har de siste årene jobbet litt til og fra i en byggevarehandel.

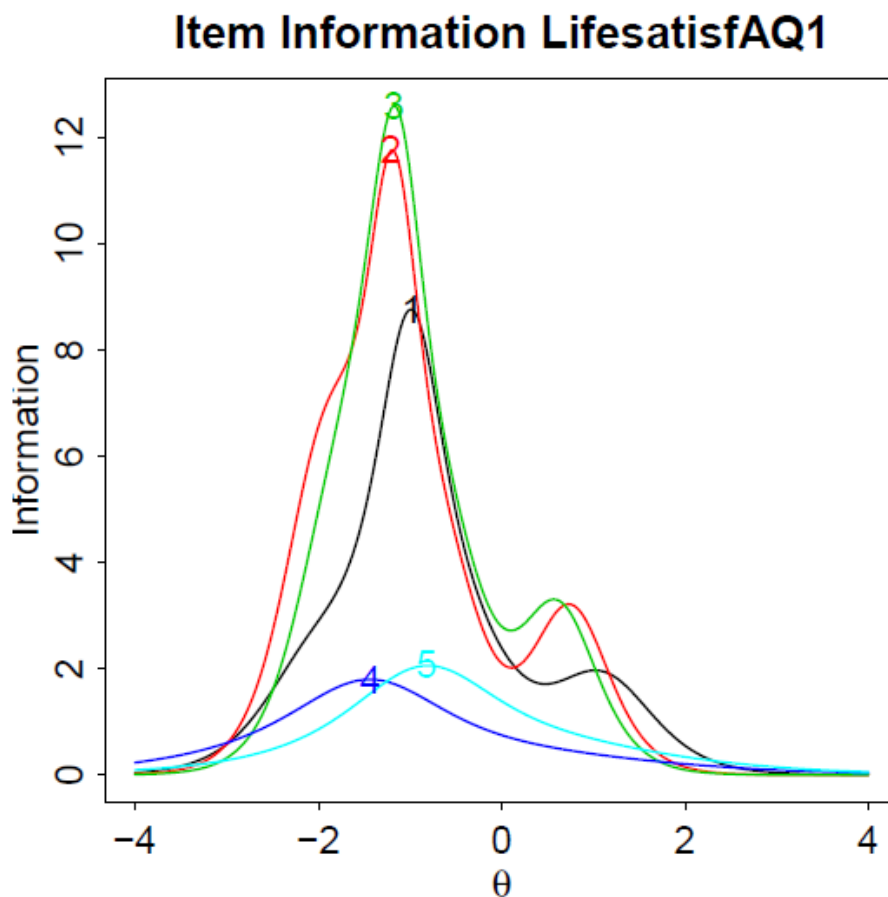
John liker å lære nye ting. Han leser mye og jobbet alltid hardt med skolearbeidet og fikk gode karakterer. Han kommer fra en familie som verdsetter hardt arbeid, og han fikk mye skryt for sine skoleprestasjoner i oppveksten og da han var student. Det å være flink og hardtarbeidende ble en kilde til positiv oppmerksomhet fra foreldrene og lærerne. Han oppgir at han hadde lite eller ingen emosjonell kontakt med foreldrene, og han fikk gjerne beskjed om å skjerpe seg dersom han var lei seg eller engstelig som barn. Han hadde få venner som barn, men gjorde det godt i idrett. Han var aktiv fotballspiller helt til han sluttet å møte på trening da han kom i tenårene, fordi han var redd for å dumme seg ut for de andre på laget, som han syntes var flinkere enn ham. Han kan ikke huske at han hadde noe særlig kontakt med lærere eller trener utover at han fikk skryt for god innsats.

- Gjør kort rede for hva objekt-relasjonsteori er. Hvordan kan beskrivelsen av John fortolkes ut ifra denne modellen.
- Drøft hvordan denne beskrivelsen av John kan fortolkes ut ifra trekk-modellen (Big Five). Du trenger ikke å definere Big Five-trekkene.
- Drøft styrker og svakheter ved å forklare folks atferd ut ifra trekkmodeller versus objektrelasjonsteori.

Del B: Velg en av følgende to oppgaver:

Alternativ 1:

Nedenfor finner du resultater fra item response theory –analyse (IRT) av fem ledd som skal måle hvor fornøyd man er med livet. Tenk deg at du skal velge to eller tre av disse fem leddene til en forkortet versjon av skalaen. Hvor mange og hvilke ledd ville du ha valgt? Begrunn svaret ut ifra IRT-resultatene nedenfor. Forklar hva som menes med at et ledd har høy grad av informasjon. Er det noe i resultatene som indikerer om disse fem leddene til sammen utgjør et godt mål på hvor fornøyd man er med livet, eller er det noe som tilsier at man burde ha brukt andre ledd i tillegg? Begrunn svaret.



Question

- 1 På de fleste måter er livet mitt omtrent slik jeg vil det skal være
 - 2 De fleste ting i livet mitt er veldig bra
 - 3 Jeg er fornøyd med livet mitt
 - 4 Så langt har jeg fått de viktige tingene jeg ønsker meg i livet
 - 5 Dersom jeg kunne leve livet på nytt, ville jeg ønske å ha det på samme måte
-

Alternativ 2:

Tenk deg at du har utviklet et nytt spørreskjema for å måle Big Five personlighetstrekk. Du har gjennomført en eksplorerende faktoranalyse (EFA) med oblimin rotering, basert på svarene fra 500 personer. Du har fått resultatene som er presentert i tabellen nedenfor (tallene i tabellen er faktorladninger).

N1-N5 er fem ledd (spørsmål) som skal måle nevrotisme. E1-E5 er fem ledd som skal måle ekstroversjon. På samme måte er O1-O5, A1-A5 og C1-C5 ledd som skal måle henholdsvis åpenhet, medmenneskelighet og planmessighet. F1 til F5 i tabellen er tilfeldige navn på de fem faktorene som er trukket ut i faktoranalysen.

- Drøft i hvilken grad disse resultatene støtter eller ikke støtter en påstand om at testen måler de fem faktorene i Big Five.
- Er det noen endringer du bør gjøre i testen for å forbedre den?
- Du bestemmer deg for å utforske skalaen for åpenhet (O) nærmere, og legger de fem O-leddene inn i en IRT-analyse. Hva kan du da få svar på?

Variable	F1	F2	F3	F4	F5
N1	-0.35				
N2	-0.41				
N3	-0.55				0.62
N4	-0.46				0.51
N5	-0.37				0.52
E1	0.61				
E2	0.68				
E3	0.56				
E4	0.52				
E5	0.62				
O1				0.45	
O2				0.53	
O3				0.63	
O4				0.72	
O5				0.55	
A1		0.66			
A2	0.36	0.63			
A3		0.70	0.34		
A4		0.84			
A5		0.61			
C1			0.63		
C2			0.52		
C3			0.58		
C4			0.71		
C5			0.79		

Sensorveiledning:

Generelt:

Det er mange måter å besvare en oppgave på, og det er lov å definere at man legger mer vekt på visse deler av oppgaven enn andre. Alt som det er eksplisitt spurt om, må besvares, men noe kan altså besvares kortere dersom andre deler er mer utfyllende besvart. Studenter kan trekke inn ulike deler av pensum, og innhold som er relevant for det som er spurt om, teller positivt selv om det ikke er nevnt eksplisitt i sensorveiledningen. Forståelse og diskusjon er viktigere enn å kunne mange detaljer.

Fire aspekter skal vektlegges i vurderingen:

- Kunnskapsmengde (teoretisk/empirisk)
- Innsikt (oversikt/forståelse)
- Fremstilling (struktur/begrepsapparat)
- Bruk (selvstendighet)

Det er ikke noe krav om innholdsfortegnelse eller referanseliste.

Sensorveiledning Del A, alternativ 1:

Presise beskrivelser av de ulike prinsippene trekker opp (disse er beskrevet i kapittel 11 og oppsummert i tabell 11.1 i læreboka). Studenten forventes å ha forstått hvordan empirien støtter eller ikke støtter de ulike prinsippene. Evne til å diskutere empirien, som å framheve begrensninger når det gjelder å trekke kausale slutninger – trekker opp. Det trekker også opp dersom studenten har forståelse når det gjelder andre utfordringer med å studere hvordan personlighet endrer seg – for eksempel behov for longitudinelle studier og noenlunde representative utvalg.

De viktigste absolutte endringene (gjennomsnittsendringer) er økt A, C og redusert N. Når det gjelder relativ stabilitet, øker korrelasjonene (stabiliteten) fram mot ca. 50-60-årene, for deretter å synke noe. Noen andre endringer er også nevnt i boka. Disse funnene er oppsummert av hhv. modningsprinsippet og prinsippet om kumulativ kontinuitet.

En god besvarelse bør se prinsippene i sammenheng med de empiriske funnene. En korrekt forklaring av forskjellen mellom gjennomsnittsendring/stabilitet og rangordensendring/stabilitet trekker opp.

Prinsippet om sosial investering forklarer modning i personligheten med at vi inntar mer ansvarsfulle roller når vi blir voksne. Det finnes en del krysskulturell empirisk støtte for dette prinsippet. En god besvarelse bør problematisere kausalitet angående dette. Det er også noen studier som sammenlikner personer innad i samme kultur, som kanskje ikke støtter prinsippet. Dette er ikke nevnt i boka, men diskutert i forelesning, og det trekker opp å nevne dette, men er ikke noe krav.

Nisjevalgprinsippet sier at vi velger situasjoner/miljøer som passer vår personlighet, og at dette bidrar til stabilitet siden det er mindre behov for å endre seg når man er i et miljø som passer ens personlighet.

Sensorveiledning Del A, alternativ 2:

Studentene forventes å kunne forklare hva objektrelasjonsteori er og å kunne diskutere kasuset i lys av dette. De viktigste prinsippene er at mennesker lager indre representasjoner av tidlige relasjoner, og at disse blir modeller og forventninger til nye relasjoner. Johns relasjoner til foreldre og andre viktige personer i oppveksten, vil påvirke hvordan han opplever nye relasjoner og hvilke forventninger han har til hvordan andre vil møte ham. Når det gjelder NEO, er det først og fremst ekstroversjon, nevrotisisme og planmessighet det er informasjon om her. Det er et pluss om studentene klarer å se nyansene i at John har et ønske om å være sammen med andre samtidig som sårbarhet eller selvbevissthet under nevrotisisme hindrer ham fra å danne slike relasjoner. NB! Det forventes ikke at studentene definerer og forklarer hva de ulike Big Five trekkene er.

Den tredje delen av oppgaven krever evne til å sammenlikne ulike tilnærminger til å forstå menneskelig atferd. Studentene kan ta opp ulike aspekter, men en svært relevant forskjell er at trekktilnærmingen beskriver uten å forklare, mens objektrelasjonsteori forsøker å forklare opphavet til tanker, følelser og atferd. Trekktilnærmingen vil handle om å sammenlikne en person med en normgruppe, mens objektrelasjonsteori vil forsøke å forstå en persons unike erfaringer og fortolkninger av seg selv og verden.

Sensorveiledning Del B, alternativ 1:

Figuren viser at ledd 2 og 3 har mest informasjon. Vi ser også at alle fem leddene har sin informasjonstopp omtrent på samme sted på det underliggende trekket. Dersom man skal lage en kortskala, ville det ha vært naturlig å velge ledd 2 og 3. Ledd 1 har også ganske mye informasjon, og det er helt fint om studentene argumenterer for å ta med dette også. Dersom man ønsker å måle en større bredde i variasjonen i livskvalitet, ville det nok ha vært fornuftig med noen spørsmål som skilte bedre mellom folk flere steder på skalaen. Hva betyr det at et ledd har mye informasjon? Det betyr at det er sterk sammenheng mellom en persons nivå på det aktuelle trekket og sannsynligheten for at personen vil svare på en viss måte på spørsmålet. Dersom denne sammenhengen er sterk, er det mye informasjon i leddet. Dette kan sees som en parallell til en høy ladning i en faktoranalyse. Informasjonsmengde er et mål på leddets reliabilitet – et ledd som skiller tydelig mellom to personer med ulikt nivå av et trekk, er reliabelt.

Sensorveiledning Del B, alternativ 2:

a) Tre av faktorene (O, A og C) ser ut til å komme ut som klare faktorer i denne analysen. Faktorladningene er høye, og ingen av disse leddene lader høyere på andre skalaer enn de er ment. Det er få kryssladninger. E og N kommer ikke fram som to separate faktorer. Tre av N-leddene lader høyest på en egen faktor, men de har også høye ladninger på samme faktor som E-leddene. To av N-leddene lader kun på faktoren hvor E-leddene lader.

b) Skalaen bør få nye ledd som skiller bedre mellom E og N.

c) Ved å legge O-leddene i en IRT-analyse, kan forskere få kunnskap om blant annet følgende:

- Hvor mye informasjon hvert av de fem leddene gir.
- Hvor på åpenhetskalaen hvert av leddene gir mest informasjon, og dermed
- om leddene dekker en bredde av denne skalaen eller bare et lite område